

Глосарій показників

Мапа Washington Environmental Health Disparities (EHD)

Вітаємо! Дякуємо за вашу цікавість до підтем і показників мапи Environmental Health Disparities (EHD, нерівність у сфері екологічного здоров'я). Отримавши відгуки від громадськості, ми зрозуміли, що існує потреба в зручному довіднику зі стислими описами 25 показників і термінів, які ввійдуть до версії 3.0 мапи EHD.

Підтема – це група пов'язаних між собою показників з об'єдним рейтингом, як-от екологічні чинники.

Показник – це відокремлений чинник, що впливає на стан здоров'я, довкілля або соціально-економічне становище.

Кожен показник – це або екологічна загроза, або чинник, який впливає на вразливість населення до екологічної загрози.

- **Екологічна загроза** – це потенційна шкода для довкілля та здоров'я людей, як-от забруднення повітря й води, перевантаженість транспортом (коли кількість машин перевищує пропускну спроможність доріг) або неконтрольоване розширення міст (швидке розширення міської забудови). Такі загрози можуть безпосередньо впливати на здоров'я, наприклад провокувати напади астми або алергії, або опосередковано – через довгі щоденні поїздки на роботу.
- **Уразливість до екологічних загроз** – це сукупність характеристик окремих людей або груп населення, через які вони зазнають більшого впливу відповідних екологічних загроз. Деякі категорії населення є вразливішими до впливу довкілля через певні чинники, як-от вік, стать, сексуальна орієнтація, раса, культурні й релігійні особливості, наявність інвалідності або хронічних захворювань, соціально-економічне становище, місце проживання або міграційний статус.

Усі 25 показників поділено на такі підтеми: екологічні чинники, наслідки для довкілля, соціально-економічні чинники й групи ризику. Більшість показників, що входили до версії 2.0, залишать у версії 3.0.

Загроза × уразливість = ризик

Забруднення, зависока вартість життя й інші соціальні умови не виникають самі собою – ці чинники поєднуються з поточними наслідками расизму, колонізації та інших форм несправедливості й позначаються на здоров'ї громад.

Екологічні чинники

Ця підтема охоплює шість показників забруднення довкілля. Люди зазвичай зазнають впливу такого забруднення через повітря, їжу, питну воду або проживання поблизу джерел екологічної загрози. Ці види забруднення можуть призводити до різноманітних проблем зі здоров'ям – від утрудненого дихання до розвитку онкологічних захворювань.

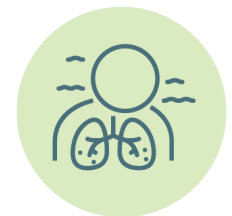

Концентрація озону

Озон – це газ, який утворюється внаслідок викидів від автомобілів, спалювання деревини, роботи АЗС та інших джерел забруднення повітря. Підвищений рівень озону може викликати напади астми й хвороби серця. Найбільше потерпають ті, хто працює просто неба, і діти молодшого віку.

Концентрація дрібнодисперсних частинок діаметром до 2,5 мкм (PM2.5)

PM2.5 – це дрібні частинки, що утворюються в процесі згоряння, під час лісових пожеж, роботи промисловості або двигунів транспортних засобів. Висока концентрація PM2.5 може завдавати шкоди легеням. Як наслідок, це може викликати утруднення дихання, а також призводити до передчасної смерті, особливо серед людей, які вже мали захворювання легень або серця.

Екологічні чинники (продовження)

Вплив пестицидів

Пестициди можуть викликати серйозні проблеми зі здоров'ям, зокрема порушення дихання або ураження нервової системи. Найчастіше з пестицидами контактують працівники галузі сільського господарства, жителі сільських районів і родини з низьким рівнем доходу.

Близькість до доріг з інтенсивним рухом

Люди, які проживають поблизу доріг з інтенсивним рухом, постійно перебувають у зоні впливу забрудненого повітря, що може призвести до певних захворювань, наприклад астми. Через історичну дискримінацію сім'ї з обмеженими фінансовими можливостями та громади, що зазнавали утисків, мешкають ближче до таких доріг. Це підвищує ризик виникнення хвороб серця та онкологічних захворювань.

Ризик впливу дизельного пального та інших токсичних речовин в атмосфері

Існує багато джерел, з яких токсичні речовини, тобто забруднювачі, потрапляють в атмосферу, зокрема автомобілі, вантажівки, заводи й spalювання деревини. Вдихання забруднювачів повітря може призвести до розвитку онкологічних захворювань та інших серйозних проблем зі здоров'ям. У штаті Вашингтон понад половина ризиків для здоров'я через токсичні речовини в атмосфері пов'язана із частинками дизельного пального. Дороги з інтенсивним рухом, порти й заводи часто будують поблизу районів, де історично проживали маргіналізовані громади, що призводить до ще більших проблем зі здоров'ям серед їхніх мешканців.

Вплив диму від стихійних пожеж

Вплив диму від стихійних пожеж визначається кількістю диму, якому людина піддається протягом сезону лісових пожеж (зазвичай із червня до вересня). Вдихання диму може викликати труднощі з диханням і проблеми із серцем. Найбільше від диму лісових пожеж страждають мешканці сільських районів і ті, хто не має доступу до систем очищення повітря.

Наслідки для довкілля

Ця підтема стосується джерел забруднення, що можуть призводити до проблем зі здоров'ям. Багато із цих показників базуються на відстані до об'єктів, які є потенційними джерелами забруднення. Таке забруднення може шкодити довкіллю і диким тваринам на цій території, виснажувати природні ресурси й негативно впливати на здоров'я людей, які живуть і працюють поблизу. Екологічні наслідки можуть проявлятися відразу або пізніше – як для мешканців прилеглих територій, так і для дикої природи.

Ризик впливу свинцю в житлових будинках

Ризик впливу свинцю в житлових будинках визначається відсотком домівок, збудованих у період, коли ще використовували фарбу на основі свинцю. Житло, збудоване після 1978 року, вважається безпечним, адже зазвичай у будинках уже не використовували свинцеву фарбу. Свинець – це токсичний метал, особливо небезпечний для здоров'я дітей. Будь-яка кількість свинцю є небезпечною.

Близькість до об'єктів із небезпечними відходами

Небезпечні відходи з промислових об'єктів можуть забруднювати повітря, воду й ґрунт. Проживання поблизу таких об'єктів підвищує ризик розвитку багатьох захворювань, зокрема хвороб серця й легень. Більше за інших потерпають громади з темношкірим або латиноамериканським населенням, а також громади з низьким рівнем доходу.

Близькість до об'єктів, охоплених планом керування ризиками

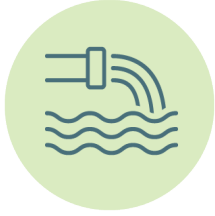
Об'єкти, охоплені планом керування ризиками, – це організації, які працюють із небезпечними хімічними речовинами. Такі підприємства зобов'язані розробити план керування ризиками. Ці об'єкти перебувають під державним наглядом і мають що п'ять років оновлювати свій план керування ризиками й подавати його до Environmental Protection Agency (Агентство з охорони навколишнього середовища). Небезпечні речовини, які використовують на таких об'єктах, можуть становити загрозу для здоров'я людей, що мешкають або працюють поблизу. Особливу небезпеку вони становлять у разі аварії. Багато таких об'єктів розміщено поблизу соціально вразливих громад і в районах, де проживають люди з низьким рівнем доходу, що посилює небезпеку для місцевого населення. Витоки хімікатів і аварії можуть мати серйозні наслідки для здоров'я людей – від порушення дихання до розвитку онкологічних та інших захворювань.

Близькість до об'єктів програми Superfund

Об'єкти програми Superfund (Суперфонд) – це місця, куди раніше скидали небезпечні відходи. Такі території потребують тривалих заходів з очищення від шкідливих речовин. Об'єкти програми Superfund офіційно визнані та внесені до загальнонаціонального списку територій для рекультивациі. Це процес відновлення довкілля, що передбачає очищення ґрунту, води та інших середовищ від небезпечних відходів. До таких об'єктів належать шахти, фабрики, сміттєзвалища й підприємства, де небезпечні відходи зберігали або утилізували з порушеннями. Вони часто розташовані поблизу громад, які історично зазнавали утисків або мають обмежений доступ до фінансових ресурсів. Проживання й робота поблизу таких місць може мати довготривалі наслідки для здоров'я, як-от онкологічні захворювання й порушення дихання.

Наслідки для довкілля (продовження)

Скидання стічних вод

Стічні води складаються з води й твердих відходів, які відводять із житлових будинків, підприємств і виробництв деяких галузей промисловості як каналізаційні стоки. Скидання стічних вод – це процес відведення води з великих підприємств після її попередньої обробки. Забруднені стічні води здатні шкодити здоров'ю людей у прилеглих громадах і можуть спричиняти, зокрема, гіпертонію, онкологічні й інфекційні захворювання. Корінне населення та люди, для яких риболовля – одне з основних джерел їжі, частіше піддаються впливу такого забруднення. Крім того, громади, які мають обмежений доступ до фінансових ресурсів або історично зазнавали утисків, частіше стикаються з проблемами забруднення через застарілу й погано обслуговувану інфраструктуру водовідведення.

Якість води

Якісна вода – основа для життя екосистем і підтримки сільського господарства (фермерства). Племінні народи й громади, які залежать від природних джерел води, є вразливішими до забруднень, що не лише загрожує їхньому здоров'ю, а й порушує традиційний спосіб життя. Низька якість води або її невідповідність санітарним нормам може шкодити водним екосистемам і мати серйозні наслідки для здоров'я людей і тварин. Наприклад, забруднювачі, як-от діоксини, можуть негативно впливати на репродуктивну систему й розвиток як людей, так і риби.

Соціально-економічні чинники

Соціальні та економічні чинники суттєво впливають на добробут людей різними способами. Під соціально-економічними чинниками розуміють соціальні та економічні умови життя людей і громад, що визначають рівень доступу до ресурсів, можливостей і якість життя загалом. Соціально-економічні чинники також визначають рівень вразливості до забруднення груп населення, які історично зазнавали соціальних або економічних утисків. Наявність безпечного житла, доступу до повноцінного харчування, гідної оплати праці, а також доступу до освіти, фінансових ресурсів, інтернету та медичних послуг допомагає зменшити сукупний негативний вплив забруднення на представників громади.

Доступність роздрібних продуктових крамниць у громадах

Наявність широкого вибору продуктів харчування за доступними цінами безпосередньо впливає на стан здоров'я населення. У багатьох міських і сільських громадах із меншим рівнем доходу спостерігається обмежений доступ до продуктових крамниць, що призводить до зменшення асортименту й зростання цін.

Цифрова інфраструктура

Інтернет забезпечує доступ до ресурсів у сферах освіти, працевлаштування й медичних послуг. Доступ до мережі також сприяє соціальній інтеграції та надає змогу користуватися віддаленими послугами, наприклад телемедициною (дистанційні медичні послуги), і отримувати важливу інформацію про надзвичайні ситуації. Це особливо актуально для сільських районів, де проживає більше людей похилого віку з обмеженим доступом до транспорту.

Брак загальної середньої освіти

Освіта сприяє зменшенню нерівності у сфері здоров'я, оскільки вона допомагає людям ухвалювати обґрунтовані рішення, що стосуються медичних питань, і дає змогу отримати кращу роботу. Низький рівень академічної освіти може негативно позначатися на здоров'ї та мати багато проявів, зокрема сприяти збільшенню рівня стресу, зростанню ризику ув'язнення, а також підвищенню ймовірності проживання в екологічно небезпечних умовах.

Небілошкірі люди (раса / етнічне походження)

Расистська політика, закони й дії призводять до того, що представники небілошкірого населення частіше зазнають шкоди від забруднення та, як порівняти з білошкірим населенням, мають більше проблем зі здоров'ям. Системний і структурний расизм формує та поглиблює соціальну нерівність між представниками різних рас. Наприклад, наслідки історичної сегрегації житлових районів і сьогодні впливають як на розподіл багатства, так і на показники здоров'я населення.

Ще один приклад – алгоритми системи охорони здоров'я, які помилково надають перевагу білошкірим пацієнтам або вимагають надавати посвідчення особи з фотографією для деяких медичних послуг. Така вимога непропорційно ускладнює доступ до певних послуг для представників небілошкірого населення. Небілошкірі діти й жінки мають найбільший ризик розвитку захворювань, спричинених забрудненням.

Соціально-економічні чинники (продовження)

Населення, що живе в умовах бідності (з доходом на рівні або нижче ніж 185 % федерального рівня бідності)

Через обмежений доступ до повноцінного харчування, безпечного житла й медичних послуг люди з низьким доходом можуть сильніше за інші групи населення страждати від наслідків забруднення для здоров'я. Найбільше від цих загроз страждають ті групи населення, які вже зазнають системного утиску й дискримінації за ознакою раси.

Недостатній рівень володіння англійською мовою

Люди, для яких англійська мова не є рідною, можуть не мати доступу до інформації та послуг, зокрема медичної допомоги. Мовний бар'єр поглиблює нерівність у сфері охорони здоров'я та збільшує ризик впливу забруднення довкілля.

Транспортні витрати

Транспортні витрати (сума, яку ви витрачаєте, щоб дістатися з одного місця до іншого) безпосередньо впливають на те, яку суму домогосподарства можуть витратити на інші життєво необхідні потреби, зокрема на харчування й медичні послуги. Значні витрати на транспорт є особливо обтяжливими для людей із низьким рівнем доходу. У населених пунктах з обмеженим доступом до громадського транспорту, як-от сільська місцевість, транспортні витрати можуть бути значно вищими, ніж в інших громадах.

Задороге житло

Вартість житла впливає на те, яку суму домогосподарства можуть витратити на інші життєво необхідні потреби, зокрема на харчування й медичні послуги. Люди й громади, які мають менші фінансові можливості та історично зазнавали утисків, найбільше потерпають через сегрегацію та інші прояви дискримінаційної житлової політики.

Безробіття

Безробіття означає відсутність роботи. Зайнятість дає змогу користуватися медичними послугами, покращує умови життя й зменшує психоемоційне напруження через брак грошей. З найбільшими труднощами під час працевлаштування стикаються громади, що історично зазнають утисків, жінки й люди з інвалідністю.

Групи ризику

Люди із захворюваннями частіше стикаються з погіршенням стану здоров'я через забруднення довкілля. До груп ризику належать люди із серцевими захворюваннями, захворюваннями дихальних шляхів, люди, народжені з недостатньою масою тіла, а також люди з інвалідністю. Соціальна несправедливість, як у минулому, так і сьогодні, посилює розрив у захворюваності цими недугами між різними групами населення.

Захворювання дихальної системи, пов'язані із забрудненням повітря

Забруднене повітря, зокрема від вихлопних газів, тваринництва, диму від приготування їжі тощо, подразнює легені. Це може спричинити напади астми й призводити до утруднення дихання. Найсильніше на якість повітря реагують маленькі діти. Крім того, важливо зазначити, що серед небілошкірого населення рівень захворюваності астмою в дітей значно вищий, ніж серед білошкірого населення.

Смерть від серцево-судинних захворювань

Захворювання серцево-судинної системи (ЗССС), як-от ураження аорти чи ішемічна хвороба серця, виникають унаслідок порушень у роботі серцевих м'язів і кровоносних судин. У людей із ЗССС, які дихають забрудненим повітрям, значно підвищується ризик інфаркту й інсульту. Серед груп населення, які зазнавали утисків, історично ЗССС трапляються частіше. Частково це спричинено дискримінацією за ознакою раси або національної приналежності, зокрема через обмеження доступу до якісної медицини й повноцінного харчування.

Низька вага після народження

Вагу після народження вважають низькою, якщо новонароджена дитина важить менше ніж 5,5 фунтів (2,5 кг). Такі діти частіше мають проблеми зі здоров'ям, зокрема підвищений ризик розвитку хвороб серця, діабету й астми. Нерівність у доступі до якісного медичного обслуговування під час і після вагітності призводить до того, що темношкірі жінки мають найвищі показники народження дітей із недостатньою вагою тіла.

Люди з інвалідністю

Нерідко людям з інвалідністю складніше отримати належну медичну допомогу. Крім того, вони частіше змушені жити поблизу джерел забруднення. Люди з інвалідністю, які також належать до історично дискримінованих груп населення, часто стикаються з додатковими труднощами, як фінансовими, так і системними, що ускладнює їм доступ до належного медичного обслуговування й погіршує стан здоров'я.

Додаткова інформація

Щоб дізнатися більше про процес оновлення мапи EHD й отримати докладний опис методів, ознайомтеся зі [звітом щодо мапи EHD](#) (англійською мовою).

Контактні дані

Якщо ви маєте запитання чи хочете отримати більше інформації, напишіть на адресу електронної пошти EHDMap@doh.wa.gov.

Washington State Department of
HEALTH

DOH 334-579 February 2026 CS Ukrainian

Щоб отримати цей документ в іншому форматі, зателефонуйте за номером 1-800-525-0127. Клієнтів із глухотою або з ослабленим слухом просимо телефонувати за номером 711 (Washington Relay) або писати на адресу електронної пошти doh.information@doh.wa.gov.

Мапа Environmental Health Disparities (EHD). *Глосарій показників*